

3062

מדינת ישראל
הכנסת

ש.פ.

פרוטוקול מס. 132/ג

מישיבת ועדת השירותים הציבוריים, שהתקיימה ביום ג',
יב' באב תשי"ח - 29.7.58, בשעה 9.00.

נכחו : חברי הוועדה

- מ. ארם - היו"ר
- נ. ארזיסי
- ד. הקטין
- פ. זואניץ
- ח. יהודה
- י. כץ
- ש. כפדי
- י. ניצני
- ד. נצר
- ר. צברי
- י.ש. רוזנברג

מוזמנים:

מר ברסלע - מנהל משרד הסעד

פרופ' קליין - מומחה ויועץ במדיניות הסעד
גב' קוזלובסקי - מזכירתו של פרופ' קליין.

בסדר-היום: שמיעת אינפורמציה על הסדר שליד במדיניות הסעד
מפי פרופ' קליין.

- - - - -

אני פותח את הישיבה.

היו"ר מ. ארם:

אני מקדם בברכה את פרופ' קליין, ואבקשו
לספר לנו על התרשמותו מפעולות משרד הסעד.

מר ברמלע:

בשביל תכניות הסיוע הטכני בקשנו שיישלח אלינו מוטחה על מנת לייעץ למשרד הסעד בעבודה, קודם כל - בצד הסוציאלי-אדמיניסטרטיבי, וכן בשטחים מיוחדים אחרים, והצבענו במיוחד על פרופ' קליין כמועמד, אשר אותו הכרנו משלושה ביקורים קודמים שנעשו על ידו מטעם הג'ויסט. הכרנו אותו, והכירו אותו גם העובדים הסוציאליים שלנו שנשלחו לניו-יורק, ואכן ארך זמן רב עד אשר הגיע אלינו.

הגב' קרולובסקי היתה מנהלת הלשכה בבאר-שבע כמשך כמה שנים, והיא יודעת לתרגם מעברית לאנגלית ומאנגלית לעברית.

אני מבין שישנם שטחים רבים, ומי שמתעניין בעבודה הסוציאלית בכתב ובעל-פה, יוכל למצוא מקורות אצל פרופ' קליין. את הדו"ח על הסקר שלו הוא יכתוב בסוף. הוא אמנם כותב עכשיו דו"חיים לפרקים, והוא נוסע, נפגש, רואה מקרים את המקומות, בא בלבושים עם גודמים אחרים ומשרדים. אחרים שיש להם קשר עם העבודה הסוציאלית. אתם בודאי מעוניינים לשמוע על התכנית שלו שהיא מתסיסה את הציבור, ובעיקר את ציבור העובדים הסוציאליים.

לביצוע התכנית שלו כנסיון, כמחקר לא רק לעיון אלא כניסוי - נבחרו כמה מקומות, והוא ימסור על הדרך אשר איתם הוא מציג, שבה נלך.

פרופ' קליין: (מתרגמת דבריו בגב' קרולובסקי מאנגלית לעברית)

פרופ' קליין נתקל ברגע בשני קשיים: הוא אינו מדבר עברית, וכן הוא אינו בטוח על מה שחברי הוועדה ירצו לשמוע ממנו. הוא מתכוון להסביר את בעיית המיכסות והעלאות, והוא גם סוכן לענות על כל שאלה אחרת שחברי הוועדה ישאלו אותו, במידה שידע.

בזמן שפרופ' קליין בתמנה ע"י אונ"ם להיות יועץ, אני הוזמן לכאן בעיקר להיות יועץ לאדמיניסטרציה בארץ.

אנשי משרד הסעד הכירו את פרופ' קליין מתוך שלושת ביקוריו בארץ. והיה ידוע לאנשי משרד הסעד כי האדמיניסטרציה שלהם אינה טובה ביותר. לכן דובר על האדמיניסטרציה הסוציאלית והוזמן לבדוק בעיה זו ולא את בעיית המיכסות. לכן, מרכז התענינותו בזמן הגיעו לארץ היה - לבדוק את בעיית האדמיניסטרציה הסוציאלית הכללית.

לפרופ' קליין יש כנסיון של שנים, והוא רגיל בשטח המחקר לא לקבל את האינפורמציה הדרושה מהמרכז כי אם מהשדה, ואף בארץ נהג בשיטה זו. יצא וערך ביקורים בכמה לשכות, זאת אשר מצא שם, זעזע אותו. הוא מצא שהנזרכים מקבלים תמיכות בשיעור גבוה מאד, ולדעתו זוהי בושה למדינה להגיש תמיכה כזו. עובדות אלו, במידה שהן ידועות למרכז ולחברי הכנסת, לא זעזעו אותם במידה מספיקה; כן מצא פרופ' קליין שהמצב הוא רציני וזה השפיע על חלק רחב של האוכלוסיה, כמו: חולים, ולדים, נשים נכים ועוד. ויש לזה כמה וכמה נקודות.

- (א) המיכסה הביתית היא נמוכה מאד. פירושה: לא לחיות ולא למות; (ב) המעט שנותר הוא לגמרי מחוסר הגיון. הנה כי כן, אנ זנתים, למשל, לעולה יותר מאשר לתושב, למרות שאנו יודעים שעולה אינו אוכל יותר מאשר חולה, אשת נכה, זקן וילד. עקב הנקודות הללו פרופ' קליין כתב מפורטות, ודרך מס. 4 תמצאו מספרים על כך. (מחלק כמה אכסמפלרים לחברי הוועדה).

המסכורות בארץ צמודות ליוקר המחיה, כלומר לאינו אתמול ביקש פרופ' קליין מהמחלקה לטיפול בילד מספרים לפיהם ידע מה נעשה ל

בהתאם למספרים שהוא קיבל משתקפת עליה בתשלומים, כגון: בשנת 1953, התשל
למוסד איכס בעד החזקת ילד היה 42 לירות, ואילו היום הוא 74 לירות. המח
לטיפול צילד מצאה שהחיים התיקרו, ולכן מצאה לנכון להעלות את המחירים.

בשנת 1953, כשקבעו את המיכסות, האינדקס
עמד ב-96 נקודות, ואילו היום הוא עומד ב-270 נקודות. למרות כל היוקר
הזה, שיעור המיכסות לא עלה למרות שהתשלום למוסדות עלה.

במשך השנה וחצי משרד הסעד שינה את המיכסות
בשני שטחים: א) לגבי זקנים; ב) לגבי אלמנות. ואכן אנשי משרד הסעד
היו מאד גאים בשל כך. אולם פרופ' קליין מצא שזה מצעד ולא משמח. דבר
זה מבוטט על מחשבה בלתי-רציונלית. כשמבקשים כסף נוסף או שיפור בקטגור
מסויימת, מתעלמים מהבעיה הכללית, אשר היא בכללותה רעה. משרד הסעד מצא
כי קטגוריה זו פועלת יפה, אך פרופ' קליין מצא שזו אשמת הכנסת שמאשרת
את הדברים הללו; היא עושה כן מבלי להתחשב בפעולה המרכזית שמחוייבים
להתחשב בה.

העובדים בלשכות ידעו כי המצב רע. היו
התפרצויות, היו הפגנות מטעם הנוזקקים, וכך נוצר מצב שאנשי הלשכות נאלצו
לתת יותר ממה שמוותר היה להם לתת. לפי הסקרים שעשינו בכמה לשכות יצא
שפרופ' קליין לחודש לפני עבוד מזון. סבום זה הוא ממוצע. וכאן מציע
פרופ' קליין לשאלה: מה אפשר לקנות בטכום של 8 לירות לחודש? הוא הציג
שאלה זו בין חוג ספריו. לא היה איש אשר הצביע על הוצאה של פחות מ-70 ל
לחודש. אבל אין זה מודד ואף לא דוגמה משום שיכול להיות שהם חייבים ברמה
יותר גבוהה. הוא חיפש קנה מידה להוצאות המחיה של אנשים שונים.

לפי המחקר משנת 1957 שנעשה בקרב עובדים
שכירים בארץ, קבל פרופ' קליין מספרים כדלקמן: אשכנזים מוציאים למחיה
בין 36-40 ל"י לחודש; עדות המזרח - 25 ל"י לחודש; לא-יהודים - 20 ל"י
לחודש. אלה תוצאות מוקדמות של המחקר. רצוננו לצדדן המחקר מבוטט על
הוצאות מחיה חיוניות, ללא שכר דירה, ללא הוצאות עבור לבוש וכו'. אם כן,
משווה פרופ' קליין את הממוצע הזה לעומת 8 ל"י לחודש הניתנות לנצרכים.

המצב הרע אותו תיאר פרופ' קליין הורע
ע"י כמה שגיאות אדמיניסטרטיביות שחלק מהן באשמת האכסוקוטיבה של משרד
הסעד וחלק באשמת משרד האוצר. המעט שניתן, ניתן באיחור של שלשה חדשים.
כששאל פרופ' קליין מדוע מחשבים כך את התקציב, ענו לו כי זוהי הדרך
הקנוחה ביותר לצורך התקציב. כמובן שפרופ' קליין מצא כי רעיון זה הוא רע
מאד, כי מבטיח לקביעת או הערכת תקציב לוקחים מינימום כזה שהוא מתחת
לכל בקורת, מבטיח מלכתחילה לתקציב שאינו עונה על הצרכים.

לדעת פרופ' קליין, צריך לפסול את המיכסות
שניתנות לנצרכים, ולאחר מכן יש לבסס את התקציב לפי הכסף הדרוש לנצרך
על בסיס של מינימום הנחוץ לקיום ביולוגי. אין שום הצדקה לערוך תקציב
על פחות מזה. פרופ' קליין מדבר על מזונותיו של הנצרך; הוא איננו מדבר
על בגדים וכו' - האקלים כאן נעים ואפשר להתהלך עם מגבת בלבד. זה יספיק,
לדעתו; אולם, מזון נחוץ לבן-אדם.

לאחר שהוא תיאר את המצב המציאותי, הוא
רוצה לשוחח על הנושא: האם אנו יכולים להרשות לעצמנו להעלות את המיכסות?
אולם, כדי להגיע לנושא זה אנו צריכים לשאול: מי קובע מה אנו יכולים
להרשות לעצמנו?

הנה, אנחנו יכולים לומר, כי העובדים משתכר
כ-200-250 ל"י לחודש. יש רשימת דרגות של עובדי המדינה; הדרגות הן מ-11
עד 1 או 2. אנו יכולים לקבוע לעצמנו דרגה 10 *Min* *הרציונלית*.

(ב) האם יש לנו בכלל מדיניות פילוסופית לעבודה הסוציאלית? האם אנחנו מקבלים את העובדה שישנם אנשים שמבקשים את עזרתנו? בעבודה הסוציאלית אנחנו צריכים להחליט בקשר למטרתנו: אם אנחנו רוצים להשאיר אנשים בחיים, או לדכא אותם, כפי *אנג'ל אלק* אלינו. אולם, אם אנו רוצים להשאירם בחיים, עלינו לדעת כמה הם יעלו לנו בכסף. ועוד שאלה: כמה זה עלול לעלות על מנת לגייס את הכספים הנחוצים למטרה זו.

בשנים מארבעה מקומות שאושרו אז כמקומות נסיון כבר סיימנו את הפעולה הראשונה; עברנו על החיקים של הנתמכים המקבלים סיוע מהלשכה מדי חודש בחודשו. המספרים שבלשכה אינם סופיים, ולכן אבקשם לא לקבל אותם כמספרים סופיים, וברור שאין התמונה מושלמת.

המספרים שבלשכה א" הם כדלקמן: הסכום שהוצא על תמיכה קבועה הוא 2500 ל"י לחודש, וזה 40% מההוצאות של הלשכה, כולל משכורת, סידור ילדים ועוד. כדי להגיע לפתרון רצוי, אנחנו אשרנו 4000 לירות כתוספת; התוספת היא תוספת ל-40% בלבד של ההוצאות. כלומר - שה-40% יורד. יוצא איפוא שהסכום "קצ" פי-שלשה.

בלשכה ב', אשר היא לשכה יוחר גדולה, המספרים הם כדלקמן: ההוצאות הכלליות של הלשכה הן בסכום של 14 אלף ל"י לחודש. מתוך סכום זה מוציאה הלשכה כ-5000 ל"י עבור תמיכה קבועה, וזה 36% מכלל ההוצאות. על מנת להגיע כאן למיכסה אנושית, אנחנו זקוקים ל-10 אלפים ל"י לחודש. זאת אומרת, תוספת של 10 אלפים לירות לחודש. תוספת זו תעלה את הוצאות הלשכה ב-24%.

פרופ' קליין מביין שאין זו דרך להעלות את המיכסות למשפחה באופן-חד-פעמי; העלאה כזו עלולה להרוס את כל העבודה הסוציאלית. ולכן הוא מתכוון לבקש 50% של העלאה לשיפור המצב, ובעוד שנתיים להעלות שוב ב-50%. כך הוא ישלים את העלאה.

התקציב של משרד הסעד נקבע השנה בסכום של 16,800,000 ל"י. ולמחלקה לטיפול במשפחה וטיפול בילד הוקצב 12 מיליון ל"י; זהו שני שלישי מהתקציב הכולל. ההעלאה המשוערת מתבטאת בסכום של 8 מיליון לירות, ואת הסכום הזה נחלק לתכנית הדו-שנתית.

אנחנו יכולים לדבר על תקציב משרד הסעד לשנת 1959/60, בהתאם לתכנית שהובאה כאן ע"י פרופ' קליין, בעוד שיש לשער שתהיינה חסכוניות מסוימות, כמו: ילדים שנמצאים במוסדות מסיבות כלכליות, אולי אותם אפשר להחזיר הביתה וכו'. אולם, יחד עם זאת, יש לצפות לפניות מצד אנשים ללשכה. יש להניח שתהיינה בשנים הבאות פניות חדשות ללשכה. פרופ' קליין איננו רואה זאת כאסון, משום שמטרת משרד הסעד היא לעזור לאנשים.

בעיה נוספת עומדת בפנינו, והיא: בעיית פועלי דחק שעובדים בשכר נמוך. אם נצליח לשפר את המצב של פועלי הדחק - מה טוב. וכאן פרופ' קליין מציע שהמנהל הכללי של משרד הסעד שיקבל את 4 מיליון הלירות כתוספת לתקציב הבא, בתור רזרבה, ו... *קונסל קונסל*

יש לעבוד, בראש וראשונה, בקצב אטי, לפי הצרכים האינדיבידואליים של כל משפחה, וכל לשכה תעבוד באופן קפדני. פרופ' קליין מציע שמשמן לזמן יערוך דו"ח על כך. כמו כן הוא מציע, לא להעביר מסעף לסעף למרות שישאר כסף בסיום שנת הכספים; הכסף לא צריך לשמש לשום מטרה אחרת אלא לנזקקים בלבד.

פרופ' קליין איננו רואה את החוספת של 8 מיליון לירות כחוספת גדולה. הנה, במוסד לביטוח לאומי יש כסף ושם מדברים על מספרים עגולים. הוא מוסיף ואומר, כי ישנן בעיות רבות בשטח העבודה הסוציאלית, והוא מבקש, בהזדמנות זו, להיכנס גם לבעיות אחרות.

פרופ' קליין סבור, כי לכשיחזור לארצות-הברית, כל אשר הציג כאן יושם לטל, אולם הוא מבקש שהצעתו להעלאת המיכסות למשפחות הנתמכות, תתקבל ותבוצע, וע"י כך כולנו נזכה לעולם הבא. העלאת זו תתן לו סיפוק רב.

ד. צברי:

נניח שאושרה ההעלאת של 4 מיליון הלירות, ואף החלו לבצע את התכנית. האם הלשכות שלנו, כפי שהן בנויות עכשיו, לפי שיטת העבודה וכו' - יכולות להיות יעילות לביצוע התכנית? פרופ' קליין אמר שהלשכות אינן יודעות מהו תקציבן. האם הן אינן יודעות משום דבר זה אינו תלוי בהן, או משום שזהו דבר ארגוני?

ועוד: פרופ' קליין אמר שהוא בא לטפל בצד האדמיניסטרטיבי של הדבר. מהי הסיבה?

כמו כן הוא אמר, כי התקציב בנוי על הערכה בלתי נכונה. אני יודעת שמונתה ועדה מטעם האוצר כדי לבדוק את הצד האדמיניסטרטיבי-תקציבי של המשרד. אני רוצה לדעת, אם ועדה זו פועלת, ואם היא פעלה - מה מצאה?

האם מצב הנזקקים - עד כמה שפרופ' קליין מצא בסקר שלו - היה עד כדי כך שהלשכה יכלה להשתחרר מהם אילו היתה תכנית של שיקום, או הנזקקים הללו הם באמת נזקקים ואין אפשרות לשקמם?

האם היה מצב ירוד או שהתמיכה היא כה זעומה, או שאפשר, כדי להיחלץ לשיקום הנזקקים הללו, להעביר את הכסף הזה למסגרת של תמיכה?

בענין התכנית הסוציאלית רצייתי לשאול: האם פרופ' קליין בכל זאת לא מצא מדיניות סוציאלית כלשהי? הייתי רוצה לדעת, מה הוא מצא אצלנו?

ש. כפרי:

האם פרופ' קליין בדק את כל פעולותיו של משרד הסעד? אולי הוא יספר לנו בפגישה הבאה, מה הן הפעולות של משרד הסעד בארצות אחרות? אמנם לנו יש בעיות מיוחדות שאין כמוהן בעולם. רצייתי לשמוע: האם את המדיניות הסוציאלית שלנו לגבי שיקום אפשר לתקן רק ע"י הגדלת המיכסה, או יש להגביר את פעולות השיקום על מנת לתקן את המצב? פרופ' קליין אמר שאפשר לתקן את עבודת הסעד ב-2-3 אחוזים בלבד. האם הוא בטוח כי דבר זה, בהרכב שלנו, נבדק בארצות אחרות?

האם הוא ממליץ על גישה אינדיבידואלית בכלל

מבלי לקבוע מיכסות?

אם הוא מכיר את פעולות הסעד בכלל - האם אינו רואה צורך דחוף לא פחות מזה להגדלת תקציב בשטחים אחרים? לנו, כוועדה כנסת, קשה לראות את הפעולה הזו. לכן הייתי מבקשת מפרופ' קליין, להרצות בפנינו תכנית כוללת. דבר זה היה מקל עלינו בדיונים לקראת התקציב.

7. הקטי'ן:

התקציב במשרד מתחלק לפי הצרכים, לפי סוגי העזרה, התמיכה ושיקום שעורך המשרד. המגמה היא, במידת היכולת, לשחרר מספר מכסימלי של נצרכים מתמיכה שהיא גם חלוח בחיים כלכליים עצמאיים. אני הייתי רוצה לדעת, אם זה ניתן או אפשרי: מה היא התכנית; כיצד נעשים הדברים? הנה, מדברים על שיקום. הרי ישנם סוגים שונים של נצרכים, יש חולים, נכים וכו'. ואז נשאלת השאלה: באילו כיוונים ובאיזו צורה מתאר פרופ' קליין לשקם את הציבור, משום שזוהי הבעיה העקרית.

8 לירות לחודש. אינני יודעת אם אנשים אלה אינם גונבים, או אינם מוכרים את מצרכיהם, את ילדיהם וכו', - על מנת להתקיים.

9. ש. רוזנברג:

אני אשאל את שאלותי בעברית ואחרגמן בעצמי לאנגלית:

הצעות פרופ' קליין הן: לרכז את פעולות האזרח - צורה מוגבלת לנזקקים וצט"ל לרכז את התקציב. ועל כך אני מוסיף ואומר: איש מתחלק התקציב למגמות מסוימות, ולדעת פרופ' קליין המגמה צריכה להיות חלוח. לכן אני רוצה לשאול: האם הדבר הזה עליו שאלה חברת המעט עניי - האם הוא מחייב ריאורגניזציה אדמיניסטרטיבית, והאם יש מסתמך הזן בין העובדים? האם ריאורגניזציה זו תביא לידי שיפור המצב?

10. א. ד. טייטל:

אני שמח מאד על הדו"ח ששמענו מפי פרופ' קליין. הדברים ששמענו מפיו אינם חדשים בשבילי, ואכן

הם יודעים אותם.

רצוני לציין, כי אינני מאמין שמכל מה שנאמר כאן ישא משהו חיובי. לפי דעתי, במשטר קפיטליסטי לאי אפשר לפתור בעיות של ריכוז דדוקלי. והבעיה עליה דיבר פרופ' קליין היא בעיה כספית, וכידוע לנו, המצב הכספי שלנו הוא בכל רע. ולכן אני שואל: מהי התכנית הכספית הדיקלי?

(ב) פרופ' קליין הוזמן אלינו מטעם או"ם,

וידוע לי כי שם ישנן כל מיני קרנות למטרות שונות, והן קיימות במדינות זרות. רציתי לדעת, אם קיימת אפשרות להעלות אותן בעיות במקומות אחרים לטובת ישראל, על מנת לעשות לטובת המקרים הסוציאליים?

(ג) רצוני לציין, כי בזמנו, העליתי אותן בעיות,

כמעט באותן המלים דברתי ב-30.7.57. ב-4/8/57 נתקבלה הצעתי לסדר היום להעלות לדיון את אותן הבעיות שהעלה פרופ' קליין, אולם דיון זה לא התקיים. *א. ד. טייטל*

פרופ' קליין העלה בעיה רצינית מאד, והיא - העלאת

המינסטר עקב יוקר המחיה וחוספת היוקר. אף אני העליתי אותה בעיה. רציתי לדעת, כיצד דבר זה מסתדר במדינות אחרות, ומה הן הסכומים הניתנים בהשוואה לכאן?

ולא רק זה, אלא - מהו המצב של המקרים הסוציאליים

באמריקה? מה עושה הממשלה האמריקנית בכדי לסיים את הבעיות הללו?

11. כ. ז.:

רצוני לשאול: אם התכנית הזו אשר הותוותה כאן

ע"י פרופ' קליין מכוונת גם כלפי לשכות הסעד של

הרשויות המקומיות? אינני יכול לתאר לי שתכנית זו יכולה לחייב גם את

את הלשכות הסוציאליות של הרשויות המקומיות. אכן הבעיות הן שוות, אולם אי אפשר להגיד שהיכן שמטפלת לשכת הסעד שם המקרים הם קשים יותר מהמקרים בהם מטפלות הרשויות המקומיות.

חושבני כי את הדגש צריך לשים בשיקום הנזקקים.

ועוד רצוני לשאול: האם לוקחים בחשבון את הלשכות הסעד של הרשויות המקומיות? לדעתי, אין תקווה שהרשויות המקומיות אשר נתקלות באותן הפרובלמות של קליטת עולים וכו', תוכלנה לקבל את התכנית מבלי שתובטח להן השתתפות מותאמת בהתאם לתכנית זו.

ד. נצר: בעקבות דבריו של פרופ' קליין אני רוצה לומר, כי הוא רוצה למצוא דרך כיצד תוכל משפחה להתקיים.

מה כוללים דבריו? - טיפול במשפחה, הוא רוצה לאחד את כל העזרה למשפחה בעקיפין. כלומר, במקום סידור ילד, הזנת ילד וכו' - רצונו של פרופ' קליין לאחד כל זה בתוך עזרה למשפחה.

(ב) רצוני לדעת, אם מצאיתו כדי עשיית המחקר שלו, שהלק גדול של המשפחות הנתמכות, נתמך לא ע"י הלשכה הסוציאלית אלא ע"י גופים ציבוריים המושיטים עזרה להלק זה של הישוב בעקיפין. ואכן יש לנו גופים ציבוריים סוציאליים, ומתן העזרה על ידם היא רבה מאד.

(ג) שאלה עקרונות רצוני לשאול: האם רואה פרופ' קליין את השיטה של קביעת נורמה כפתרון הבעיה? או, מה הוא מציע לפתרון בעיית מצב המשפחה? ובעקבות זה אציג את שאלתי:

ידענו כי משפחה שמקבלת 8 ל"י לחודש אינה יכולה להתקיים, אולם, הנה, בכל זאת, היא מתקיימת, ואין לנו מקרים של מוות מרעב. מהי דעת פרופ' קליין בקשר לנקודה זו?

(ד) בארץ של קליטת עלייה והעברת תרבויות שונות וכו' - האם קביעת נורמה למיכסות איננה יוצרת אלמנט של משתמטים מעבודה פיסית?

היו"ר מ. ארם: בישיבה הבאה יענה פרופ' קליין את השאלות שהוצגו בפניו.

הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 11.00.